

УДК 330.322.2

І. М. Крейдич,

д. е. н., доцент, професор кафедри теоретичної та прикладної економіки,
Національний технічний університет України "КПІ"

О. С. Наконечна,

к. е. н., доцент кафедри фінансів та кредиту, Міжнародний університет фінансів

КОНЦЕПТИ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

I. Kreidych,

Doctor of Economics., docent, Professor of the Department of Theoretical and Applied Economics,
National Technical University of Ukraine "KPI"

O. Nakonechna,

Ph.D. of Economics, assistant professor of the Department of Finance and Credit, International University of Finance

CONCEPTS OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES THROUGH THE INNOVATION-INVESTMENT MECHANISM REALIZATION

В статті запропоновано концептуальний підхід щодо активізації інноваційно-інвестиційного забезпечення стійкого розвитку промислових підприємств. Обґрунтовано складові механізму інноваційно-інвестиційного забезпечення стійкого розвитку промислових виробничо-економічних систем. Визначено цілі активізації інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств. Враховано особливості формування та реалізації механізму інноваційно-інвестиційного забезпечення стійкого розвитку промислових підприємств. Визначено структуру організаційно-економічного механізму активізації інноваційно-інвестиційного забезпечення підприємств. Запропоновано принципи організаційно-економічного механізму активізації інноваційно-інвестиційного забезпечення промислових підприємств. У статті акцентовано увагу на концепції стійкого розвитку промислових підприємств і парадигмі інноваційного розвитку. Запропоновано трактування сутності механізму інноваційно-інвестиційного забезпечення стійкого розвитку промислових підприємств. Зазначено основну мету організаційно-економічного механізму активізації інноваційно-інвестиційного забезпечення стратегії розвитку підприємств – розроблення заходів забезпечення сприятливих організаційних і економічних умов для здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності промислових підприємств.

In the article was proposed a conceptual approach to sustainable development of industrial enterprises by innovation and investment providing. The elements of the industrial productive-economic systems sustainable development through the innovation and investment mechanism were substantiated. The innovation-investment activity intensification purposes were determined. The features of the industrial enterprises sustainable development ensuring through the innovation-investment mechanism formation and implementation were taken into account. The structure of the organizational-economic mechanism of activation of the enterprises' innovation and investment ensuring was determined. The principles of innovation and investment providing of the industrial enterprises activation through the organizational-economic mechanism were proposed. In the article the attention is stressed on the concept of sustainable development of industrial enterprises and on the innovative development paradigm. An interpretation of the essence of the ensuring industrial enterprises sustainable development innovation-investment mechanism was proposed. It was noted the purpose of the organizational-economic mechanism of activation of the enterprises' innovation-investment ensuring – developing the measures to provide favorable institutional and economic conditions for the implementation of industrial enterprises' innovation-investment activity.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційна діяльність, інноваційний процес, стійкий розвиток, промислові підприємства, інноваційно-інвестиційне забезпечення.

Key words: innovation-investment activity, innovation process, sustainable development, industrial enterprises, innovation-investment providing.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Одним з основних чинників розвитку виробництва в довгостроковому періоді є інноваційно-інвестиційна діяльність виробничо-економічних систем. Проте активність її в Україні залишається на низькому рівні. Серед причин, які перешкоджають реалізації інновацій, зазначимо такі: вузька сфера використання створених інновацій; відсутність виробництва

об'єктів техніки, в яких можуть бути використані нововведення; відсутність технічної документації, конструкторсько-експериментальної бази; нестача необхідної сировини, матеріалів, комплектуючих, обладнання; невиправдане очікування позитивного ефекту від інновації; зміна профілю діяльності підприємства, організації; виявлення або створення нового, досконалішого технічного рішення; необхідність апробації

інновації; належність винаходу до "перспективних інновацій", що випереджають сучасний технічний рівень виробництва, використання яких можливе у майбутньому та ін.

З метою нейтралізації зазначених причин виникає потреба у формуванні концептуальних положень активізації інноваційно-інвестиційного забезпечення стійкого розвитку промислових підприємств.

Теоретичні і методологічні аспекти активізації інноваційно-інвестиційної діяльності досліджували вітчизняні вчені: Ануфрієва Є.І., Антонюк Л.Л., Амоша А.І., Кучерук Г.Ю., Поручник А.М., Пономаренко В.С., Пушкар О.І., Савчук В.С., Тридід. О.М. [1—4].

МЕТА СТАТТІ

Метою даної статті є обґрунтування концептів реалізації механізму інноваційно-інвестиційного забезпечення стійкого розвитку промислових підприємств.

ВИКЛАДЕННЯ МАТЕРІАЛУ

На наш погляд, концептуальні засади активізації інноваційно-інвестиційного забезпечення стійкого розвитку промислових підприємств являють собою систему положень, що визначає загальний механізм активізації інноваційно-інвестиційного забезпечення промислових підприємств. Метою визначено активізацію інноваційно-інвестиційного забезпечення стійкого розвитку промислових підприємств. Основними цілями є:

- 1) посилення впливу наукових та технологічних чинників, які сприятимуть забезпеченню економічного зростання промислових підприємств;
 - 2) формування механізмів підвищення інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства;
 - 3) ефективна перебудова виробництва, що підвищить рівень конкурентоспроможності підприємств на внутрішньому та світовому ринках;
 - 4) достатній рівень фінансування інноваційних проектів.
- Передумовами активізації визначено нормативно-правове забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств та існуючий вітчизняний та зарубіжний досвід щодо її активізації.

Методичний базис активізації інноваційно-інвестиційної діяльності ґрунтується на інструментах та методах оцінки інноваційно-інвестиційного забезпечення підприємства, організаційно-економічному механізмі її активізації та на економіко-математичному моделюванні.

Поєднання даних складових дозволять промисловим підприємствам досягти таких основних детермінантів як: дієздатний інноваційно-інвестиційний потенціал, системність інституційної підтримки та внутрішні механізми акумуляції венчурного інвестування, інноваційна комунікативність суб'єктів інноваційно-інвестиційного ринку, оптимізація розподілу інвестиційних ресурсів у часі та за складністю заходів інноваційного оновлення промислових підприємств, мінімізація ризиків за принципами упередженості.

Організаційно-економічний механізм є складною багатогранною економічною категорією, яка ще не дістала однозначного трактування в економічній літературі. У широкому розумінні організаційно-економічний механізм є сукупністю різноманітних процесів, послідовностей стану, або частини деякої системи, порядку визначення економічної діяльності. Так, Ануфрієва Є.І. [3, с. 17] вважає, що організаційно-економічний механізм — це "комплекс методів, засобів та прийомів, взаємоузгоджених та взаємопов'язаних між собою, які слугують інструментом реалізації управлінської діяльності в системі — підприємстві, на основі законодавчих актів регулюючих підприємницьку діяльність, планових документів орієнтованих на довгострокову перспективу, а також тактичних та оперативних планів, програм, проектів, нормативів та нормативних актів, затверджених вищим керівництвом, які спрямовують та координують діяльність всіх функціональних підрозділів, вище заз-

наченої системи, і допомагають забезпечити прийнятний рівень її ефективності, а також система процесів, в основу яких покладені принципи, процедури, заходи та дії, визначені та затверджені, з метою реалізації стратегічних установок".

О.М. Тридід, В.С. Пономаренко, О.І. Пушкар дають визначення "організаційно-економічний механізм — це сукупність (набір) правових і процедурних законів, методів, методик, процедур і технологій рішення, які реалізують процес розвитку підприємств та існують інформаційно або матеріально у системі управління підприємством" [4].

Деякі автори трактують дане поняття як економічні форми і методи організації і стимулювання виробництва, на основі яких здійснюється діяльність підприємств та дія на їх розвиток.

В даному дослідженні організаційно-економічний механізм розглядається з позиції інноваційно-інвестиційного забезпечення підприємств промисловості. Тому під організаційно-економічним механізмом активізації інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку промислових підприємств слід розуміти систему організаційних та економічних важелів активізації інноваційно-інвестиційного забезпечення діяльності інноваційного підприємства, які взаємопов'язані між собою у внутрішньому і зовнішньому середовищі з метою розробки та впровадження інновацій, що надасть змогу підвищити стійкість підприємства на ринку.

В основу механізму реалізації активізації інноваційно-інвестиційного забезпечення стратегії розвитку промислових підприємств покладено закономірності поєднання підходів та принципів інноваційно-інвестиційного забезпечення, які втілюються суб'єктами зазначеного процесу через функції та інструментарій їх реалізації. Вони спрямовані на об'єкт інноваційно-інвестиційної діяльності для максимального досягнення результату — розроблення заходів забезпечення сприятливих організаційних і економічних умов активізації інноваційно-інвестиційної діяльності промислових підприємств.

При формуванні зазначеного механізму потрібно враховувати такі особливості:

- причинно-наслідкові зв'язки між підприємствами та галузями всередині держави;
- своєрідність процесу впровадження, який є результатом наукових та виробничих операцій та процедур;
- можливість та необхідність заміни старих засобів праці та предметів праці, технологічних процесів та видів продукції;
- потреба забезпечення періодичного перетворення виробництва на основі нових технологій;
- прискорення темпів морального старіння і формування на цій основі науково-технічного прогресу;
- необхідність виникнення зацікавленості виробничих підприємств в освоєнні новітніх досягнень науки і техніки, що ґрунтуються на науково-технічних принципах;
- важливість забезпечення єдності економічних інтересів суспільства, колективу та окремого працівника.

Виходячи із запропонованого визначення основною метою організаційно-економічного механізму активізації інноваційно-інвестиційного забезпечення стратегії розвитку підприємств є розробка заходів забезпечення сприятливих організаційних і економічних умов для здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності промислових підприємств.

В структурі організаційно-економічного механізму активізації інноваційно-інвестиційного забезпечення підприємств, розглядаються такі структурні складові: організаційна, нормативно-правова та економічна.

Організаційна складова механізму забезпечує здійснення послідовності виконання робіт, формування відповідних організаційних структур, в межах яких здійснюється інноваційно-інвестиційна діяльність. Також проводиться координація діяльності усіх учасників інноваційних процесів та збалансованості матеріальних і трудових ресурсів підприємства.

Нормативно-правова складова механізму покликана формувати єдину систему нормативних актів, які визнача-

ють права та обов'язки усіх учасників процесу впровадження науково-технічних досягнень. Основним об'єктом даної складової є фіксування порядку і норм поведінки учасників інноваційно-інвестиційного процесу та їх практичне застосування, вирішення питань типізації, уніфікації та стандартизації. Процес формування правової складової складний, при цьому необхідні зусилля спеціалістів різних напрямів, у тому числі юристів, економістів, інженерів та соціологів.

В Україні відсутній дієвий правовий механізм підтримки, захисту та розвитку інноваційного підприємництва. Виникає гостра потреба у розширенні спектру економічних стимулів науково-технічного розвитку з урахуванням досвіду розвинених країн, внесенні відповідних доповнень та змін в законодавство з питань регулювання інноваційних процесів в Україні.

До компетенції економічної складової організаційно-економічного механізму належить: регулювання економічних взаємовідносин між підприємствами та галузями у напрямі досягнення поставлених цілей в галузі науково-технічного прогресу; забезпечення господарської самостійності виробничих ланок під час впровадження нової техніки та технологій; компенсація витрат в процесі реалізації інновацій.

Також особливої уваги в структурі економічної складової організаційно-економічного механізму активізації інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств потребує питання можливості фінансування інноваційної діяльності. В сучасних умовах підприємства мають обмежені можливості фінансування інноваційної діяльності: незначні обсяги власних грошових коштів, відсутність фондів виробничого ризику, недостатність компенсування підвищених витрат на інновації, неможливість здійснення заходів з освоєння інновацій на засадах використання усіх форм забезпечення.

Для забезпечення реалізації механізму виходячи з основної мети основними цілями визначено: зростання обсягів реалізації інноваційної продукції, підвищення її конкурентоспроможності, забезпечення збалансованості та внутрішньовиробничої пропорційності між структурними ланками виробництва на інноваційній основі, реалізація інноваційно-інвестиційного потенціалу.

Функціями організаційно-економічного механізму активізації інноваційно-інвестиційної діяльності підприємницьких структур промисловості є організація, планування та прогнозування, регулювання, стимулювання, моніторинг та контроль, а також інформаційна та аналітична.

Слід зазначити, що організаційно-економічний механізм активізації інноваційної діяльності повинен діяти на основі принципів:

- наявності теоретичної бази, тобто фундаменту для побудови механізму з урахуванням визначених цілей та напрямів, використання інструментарію (методів, важелів і ресурсів) у контексті активізації інноваційно-інвестиційної діяльності;

- системності, який означає, що механізм слід розглядати як складну, динамічну і адаптивну систему, що складається із сукупності взаємопов'язаних підсистем та елементів, які виконують конкретні функції, спрямовані на досягнення головної мети;

- комплексності, що передбачає взаємообумовлений та пропорційно взаємозгоджений перелік етапів і напрямів активізації інноваційної діяльності як єдиного цілого;

- максимального використання ресурсного потенціалу, тобто фінансових, матеріальних, інформаційних і трудових ресурсів для створення та реалізації інновацій;

- забезпечення єдності стратегічного та поточного державного управління, оптимального співвідношення державного регулювання та самоуправління в контексті активізації інноваційної діяльності;

- економічності та ефективності, тобто балансу інтересів суб'єктів у контексті ланцюга "держава — освіта і наука — підприємництво" та ін.

Таким чином, забезпечення активізації інноваційно-інвестиційної діяльності — це комплексна система методів цілес-

прямованого впливу на інновації та інноваційно-інвестиційний процес, які забезпечують поштовх розвитку новітніх технологій, оновлення виробництва та продукції, зростання прибутковості та підвищення рівня інвестиційної привабливості підприємства.

ВИСНОВКИ

Запропоновано концептуальні положення активізації інноваційно-інвестиційного забезпечення стійкого розвитку промислових підприємств, які визначаються доміантними концептами (дієздатний інноваційно-інвестиційний потенціал; системність інституційної підтримки та внутрішні механізми акумуляції венчурного інвестування; інноваційна комунікативність суб'єктів інноваційно-інвестиційного ринку; оптимізація розподілу інвестиційних ресурсів у часі та за складністю заходів інноваційного оновлення промислових підприємств; мінімізація ризиків за принципами упередженості), передумовами (нормативно-правове забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств, існуючий вітчизняний та зарубіжний досвід щодо її активізації), методичним базисом (інструменти та методи оцінки інноваційно-інвестиційного забезпечення підприємств, організаційно-економічний механізм активізації інноваційно-інвестиційної діяльності, економіко-математичні моделі підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення), сукупність яких дозволяє через досягнення цілей (посилення впливу чинників, які сприятимуть підвищенню ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності промислових підприємств, формування механізмів підвищення ефективності управління інноваційно-інвестиційним потенціалом підприємств, ефективна перебудова виробництва що підвищить рівень конкурентоспроможності підприємств на внутрішньому та світовому ринках, достатній рівень фінансування інноваційних проектів) отримати бажаний результат — активізацію інноваційно-інвестиційного забезпечення стійкого розвитку промислових підприємств.

Література:

1. Амоша О.І. Організаційно-економічні механізми активізації інноваційної діяльності в Україні / О.І. Амоша // Економіка промисловості. — 2006. — № 5. — С. 15—21.
2. Антонюк Л.Л., Поручник А.М., Савчук В.С. Інновації: теорія, механізми розробки та комерціалізації. Монографія. — К., КНЕУ, 2003. — 394 с.
3. Ануфрієва, Є.І. Аналіз методів технологічного оновлення авіатранспортних підприємств [Текст] / Є.І. Ануфрієва, Г.Ю. Кучерук // Економіка. Фінанси. Право. — 2009. — № 8. — С. 17—19.
4. Пономаренко В.С., Пушкар О.І., Тридід О.М. Стратегічне управління розвитком підприємства: навч. посіб. — Х.: Вид ХДЕУ, 2003. — 640 с.

References:

1. Amosha, O. I. (2006), "Organizational and economic mechanisms of intensification of innovation activity in Ukraine", *Ekonomika promyslovosti*, vol. 5, pp. 15—21.
2. Antoniuk, L.L. Poruchnyk, A.M. and Savchuk, V.S. (2003), *Innovatsii: teoriia, mekhanizmy rozrobky ta komertsionalizatsii* [Innovation: Theory, mechanisms of development and commercialization], KNEU, Kyiv, Ukraine.
3. Anufriieva, Ye.I. and Kucheruk, H.Yu. (2009), "Analysis of methods technological upgrade of air transport enterprises", *Ekonomika. Finansy. Pravo*, vol.8, pp. 17—19.
4. Ponomarenko, V. S. Pushkar, O. I. and Trydid, O.M. (2003), *Stratehichne upravlinnia rozvytkom pidpriumstva* [Strategic management of development of the enterprise], Vyd KhDEU, Kharkiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 17.03.2014 р.